

Oplæg 4. marts i Randers

Rikke Thomsen

22762878 - rikketh2004@hotmail.com

Den holdning ASK brugerne bliver mødt med, er altafgørende for deres lyst og motivation til, at opleve de alternative kommunikationsformer som en positiv mulighed, og som deres stemme. Når noget ikke fungerer, skyldes det ikke ASK brugeren, men at vi sammen ikke har fundet den rigtige måde at gøre det på endnu, og så må vi prøve en anden vej, men samtidig være bevidste om, at det er okay, at det tager tid, og at det er vigtigt at arbejde med ASK løsningerne på mange forskellige måder, så det ikke bliver træls. Når vi i fællesskab sætter mål, skal det gøres ud fra hvad børnene/de unge drømmer om og finder meningsfyldt. Dette kan være svært at vide, da barnets signaler kan være subtile, her kan brug af video være en god ide. Det at være nysgerrig og sammen med børnene prøve forskellige ting af er en opdagelsesrejse, der kan lære os mere om hvem barnet er. Dette understøtter udvikling af identitet, jeg er en der kan lide, ikke kan lide mm. Det er vigtigt, at der i målsætningen indgår mål for samtalepartnerne og rammerne.

Det handler om at have lysten til at ville, modet til at turde og troen på og evnen til at kunne.

Selvfortælling – hvordan kan vi gøre det?

Det er vigtigt at børnene ser sig selv som interessante samspil partnere. Og kompetente ifht at deltage i forskellige former for samspil og at de oplever støtte og opmuntring ifht at gøre ting. Samtidig er det vigtigt at vi som voksne støtter dem i at det er okay at blive frustreret, trist og ked af det hvis de oplever at noget kan være svært. Selvom vi i den ideelle verden bør tænke en omvendt kamæleon. Det vil sige at omgivelserne tilpasser sig barnet, vil det ikke altid være sådan og føles sådan. De følelser skal imødekommes og tages alvorligt på den måde er sandsynligheden for at komme ud på den anden side, og være okay, større. Der vil være forskelle uanset hvor meget vi gør, men det betyder ikke at man så bør lade være med at gøre noget.

You never know, if you never have at go (Gayle Porter)

Der skal sættes delmål, og laves snublemål, og disse skal være dynamiske, dvs. at de skal kunne ændre form og indhold undervejs, hvis det passer bedre ind i, hvad der giver mening for den enkelte og gruppen. En model kan være:

- selvopfattelse, motivation, deltagelse, erfaring.

Alle har ret til en stemme. Vi skal fokusere på muligheder, have øje for at kompensere for begrænsninger. Når man lever med manglende eller nedsat talesprog har man ret til at modtage sprogoplæring med ask alternativ og supplerende kommunikation. Dette gælder også hvis du af den ene eller anden årsag mister eller begrænses i muligheden for at kommunikere verbalt. Ask er nødvendigt for nogen men godt for alle. Nogle gange oplever jeg at indsatsen med ask udskydes da man håber på at den borger man samarbejder med på sigt erhverver eller generhverver talesproget. Og derfor er man varsom med at igangsætte en ask indsats, da det misforstået anses som, at det kan begrænse motivationen og muligheden for at anvende tale, men nu ved vi at det modsatte er tilfældet. ASK understøtter udviklingen af tale. For at ask bliver tilgængelig som sprog og ikke bare et fag kræver det at samtalepartneren er model i hvad sproget kan, på

samme måde som vi er det for børn der skal lære at tale verbalt. De bliver badet i forskellige sider af sproget hele tiden. Det skal børn og andre der anvender ask også opleve. Der findes en lang række af muligheder når vi skal afdække og finde frem til ASK strategier, der vil give mening for lige præcis den person vi samarbejder med. Her kan man bl.a. bruge video analyse, pragmatisk profil, og lave en sensorisk udredning. Det er vigtigt, at alle har som mål, at finde frem til alle de muligheder der kan bruges, da det giver strategier i forskellige situationer. Endvidere skal brugerne mødes med en forventning om, at de kan, uanset hvilken grad af støtte og hjælp de måtte have behov for. Her handler det om, at vi som samtalepartner skal være nysgerrige på, hvordan vi giver støtten på en måde, så den fremmer brugernes deltagelsesmuligheder. Man er ikke deltagende i en bestemt aktivitet fordi man befinder sig i det rum hvor den sker, der skal mere til. Jeg oplever desværre stadig, at borgeres reelle kompetencer ikke kommer til sin ret, fordi mennesker omkring dem ikke altid ved hvordan de skal støtte på en måde så det bliver muligt. De mangler en hel grundlæggende nysgerrighed på at lære det, og er ikke altid interesseret i at bringe sig selv så meget i spil, som det kan kræve. Dette skal naturligvis gøres på en måde, så den der skal hjælpe ikke overtager samtalen eller samspillet.

Alle skal have ordforråd til at tage del i og dele oplevelser med andre. Her skal der tages udgangspunkt i hvad, der er motiverende og meningsfuldt for den enkelte, men vi skal stadig have øje for at præsentere muligheder som måske er ukendte. For hvorfra skal man vide om en aktivitet eller samværsform er meningsfuld, hvis ikke man har prøvet det endnu. Her vil det også skulle afprøves hvilke kommunikative strategier der skal bringes i spil. Disse kan veksle hurtigt. Hvis brugeren f.eks. bliver hurtigt udtrættet eller spastisk af at bruge en kommunikationsform, skal det være muligt, at skifte til en anden, der ikke stiller så store fysiske krav. Men hvor det er samtalepartneren der tager sig af den del.

Kognitive færdigheder udvikles når vi bliver stillet overfor udfordringer, og vi lærer færdigheder ved at se andre gøre noget, og herefter få muligheder for selv at prøve. Lige nu er der debat om hvorvidt man på specialskoler skal følge den almene folkeskole ift. fag osv. da nogle børn kan have svært ved, at finde mening i det. Det har jeg det blandet med, for hvis ikke man får mulighed for at få undervisning i matematik, tysk, engelsk også videre, hvordan skal man så vide om man kan det. så går man måske glip af at lære noget. Jeg er med på, at det så måske skal udformes på andre måder end i børgerne.

Vi skal endvidere have øje for, at brugeren måske ikke har de samme fysiske muligheder for selv at opsøge kontakt eller gå hen og deltage i igangværende aktiviteter, tage ting ned fra hylderne osv. De er afhængige af, at have ordforråd til at kunne diagere det. Det at skulle tage initiativ er også en proces der skal læres. Det er vores endnu større opgave, at vise dem verden og hvor mange muligheder de har, præcis som dem de er. F.eks. når der skal bages, kan det være en vigtig opgave at dufte til om det nu er de rigtige ingredienser der er gang i.

At øve sig på at bruge sit sprog skal være naturligt og ikke en test.

Deltagelse i aktiviteter og samtaler, ikke træning.

Brug af modellering til, at understøtte udvikling af operationel og lingvistiske kompetencer m.m. Vis hvordan kommunikationsstrategierne, her under talecomputeren eller kommunikationsbøgerne kan bruges. Her er jævnaldrende fantastiske, fordi de bare prøver. Og desuden vil samtaletempoet nedsættes naturligt, hvis kammeraterne også bruger kommunikationshjælpemidlerne/strategierne som en naturlig del, uden at vi behøver at minde dem om, at tale langsomt, vente osv. En del af den lingvistiske kompetence er også at kunne stille spørgsmål, begynde og afslutte en samtale, fortælle noget, bruge fantasi, fortælle jokes, byde ind i samtaler og tage sin plads, da mange ASK brugere hurtigt lærer, at vente til de bliver spurgt om noget, inden de siger noget og måske er det oftest noget, der kan besvares med ja

eller nej, og så stopper samtalen, indtil samtalepartneren igen spørger om noget. Denne samtale og samspilsform understøtter ikke ASK brugeren i, at blive selvstændig i sin kommunikation. Her er det vigtigt ikke at forveksle selvstændighed med selvhjulpenhed, man kan sagtens være selvstændig i sin kommunikation uden at være selvhjulpen på nogle måder.

Zonen for nærmeste udvikling (Vygotskij). Kan, kan med hjælp, kan ikke endnu. Det er ligeså vigtigt, at kunne noget sammen med andre, som at kunne det selv. Det afgørende er, at man deltager aktivt i processerne. Aktiviteterne skal tilrettelægges på en måde, så brugerens stærke sider kommer i spil.

Øjenudpegningstavle strategi: der kiggers først rundt på symbolerne på siden, herefter vendes tilbage til midten med blikket, hvorefter der kigges på det ønskede symbol.

Partnerstøttet visuel scanning strategi: ved enkeltside bøges siges kolonnerne først. Ved 2 sider vælges siden først. Husk at følge grenene og sidehenvisningerne. Der ventes på bekræftelse. Hvis ASK brugeren har en strategi til både at afvise og bekræfte er det ASK brugeren der styrer scanningstempoet. Hvis ikke er det dig som partner der gør det. Her skal du sætte tid nok af mellem hver scanning til, at ASK brugeren kan nå at bekræfte. Når rækken er valgt scannes der ned af indtil ASK brugeren bekræfter igen. Herefter scannes de udvidede funktioner. Hvis der her vælges et andet ord på siden scannes der forfra. Hvis der vælges ups slettes det valgte. Hvis der vælges kategori går man til kategori. Hvis vælges det er alt jeg vil sige om det, siges sætningen eller ordet med normal tale.

Partnerstøttet auditiv og visuel scanning strategi er den samme som ved partnerstøttet visuel scanning. Forskellen er, at ved auditiv + visuel scanning læses symbolteksten højt når der skannes. Læs mere om de forskellige betjeningsstrategier i PDD manualen til alternativ betjening.

Andre betjeningsformer: Kontakt styring. Hovedmus. Joystick. Øjenstyring. Gænstyring med flere. En bruger kan som tidligere nævnt sagtens anvende flere kommunikationsstrategier og betjeningsformer. Den der for de fleste kræver mindst fysisk energi er en smart partner – dig og andre.

Der skal opbygges et kommunikativt miljø som gør det nemt for barnet og kammerater at bruge de alternative kommunikationsformer med den betjeningsform barnet anvender. Ideer kunne være forskellige aktivitetsbaseret tavler placeret, der hvor det giver mening at bruge dem. F.eks. tavler til familie leg placeret i dukkekrogen, tavler til læsning i læsekrogen, tavler til bondegårdsleg og biler placeret i kasser til det. Hertil kommer brug af barnets kommunikationsbog og/eller kommunikationsopsætning på en talecomputer.

De 4 kompetencer (Janice Light),

Lingvistisk, Operationelt, skal kommunikationsformerne være mindst muligt fysisk krævende, så ASK brugeren har overskud til samvær, leg, læring, erfaring og danne relationer. Strategiske kompetence; det er noget både ASK brugeren og samtalepartneren skal øve sig i, vi skal kunne sige hvad vi vil i alle kontekster og i alle stillinger, derfor er det vigtigt at have flere kommunikative strategier også ift. at kunne øve sig i at reparere misforståelser. Mange kommunikationspartnere er bange for at kaste sig ud i at bruge alternative kommunikationsformer, da de kan være bange for at gøre det forkert, her er det en fordel, at oplære kammerater og søskende i brugen af de alternative kommunikationsformer. Da de har tendens til, at kaste sig ud i brugen uden at spekulere på om de måske laver fejl. Det bliver en naturlig måde, at øve sig i at bruge og udvikle sproget, da de ikke har følelsen af at skulle mestre noget 100% inden de kan gå i gang med at bruge det. Det at have jævnaldrende kommunikationspartnere, gør det også nemmere at vælge relevant ordforråd ud til de forskellige aktiviteter, da barnet med behov for ASK gerne ville kunne gøre og sige det samme som kammerater og søskende. Børn med et massivt behov for støtte i forhold til at kunne deltage i

aktiviteter, er tit flankeret af velmenende voksne, der er klar til at hjælpe, men måske hæmmer det muligheden for, at skabe kontakt til de andre børn, så tænk over børnenes placering i rummet og vær klar til at støtte deres samspil.

Hvor mange kommunikationsprogrammer findes der?

- Boardmaker
- TD Snap
- Communicator 5
- SymWriter
- Grid 3
- PDD lowtech og hightech
- Voco chat
- Text talker
- Predictable (app)
- GoTalkNow (app)
- Awash (app)
- Min Speak
- Mind Express
- KnowMe
- Rolltalk

Litteraturliste

Helse og omsorg for personer med udviklingshemming ,Erik Søndena, 2023

Litteracy for all, Karen Erikson, 2019

Sådan hjælper du dit barn med særlige behov,Larz Theilemann, 2015

Videoanalyse i team – at skabe og dele viden i udviklingsstøttende netværk, 2016

Ingen lyd er forkert, Catrine Lervig og Birgit Kirkebæk, 2010

Barne- og ungdomspsykologi – typisk og atypisk udvikling, Stephen Von Tetzchner, 2019

I relation till lärande – kommunikationsstöd i undervisningen, Ulrika Aspeflo og Ebba Almsenius, 2019

Fra rejseleder til stifinder, Peter Westergaard Sørensen, 2002

Childhood motor speech disability, Russell J. Love, 2000 2. Udgave

Dialog med usædvanlige børn, Per Lorenzen, 2010

Fra tilskuer til deltager – samspil og kommunikation med voksne udviklingshæmmede, Per Lorenzen, 2013

Børn og unge med cerebral parese, Patricia Behrend, 2023

Handicap psykologi – en grundbog om arbejdet med mennesker med funktionsnedsættelser, Louise Bottcher og Jesper Dammeyer, 2020, 2 udgave

Multifunktionshemming – livsutfoldelse og læring, Turid Horgen, Knut Slåtta og Anita Gjermstad, 2010

Kommunikations handicap – i et pædagogisk og psykologisk perspektiv, Louise Bottcher og Jesper Dammeyer, 2015

God kommunikasjon med ASK-brukere, Kari-Anne Bottegaard Næss og Asgjerd Veia Karlsen, 2015

Mennesket i hjernen- en grundbog i neuropædagogik, Kjeld Fredens, 2012, 2. udgave

Musik Terapi - Teori- uddannelse – praksis - forskning – en håndbog om musik terapi i danmark, Lars Ole Bonde, 2014

PODD manualen – alternativ betjening, Gaile Porter